

Cursul 2. Sisteme EIM tipice, particularități regionale

Plan:

2.1 Principalele tipuri de sisteme de EIM

2.2 EIM în cadrul UE

2.3 EIM în cadrul Băncii Mondiale

2.4 EIM în Republica Moldova

2.1 Principalele tipuri de sisteme de EIM și evoluția lor

2.1.1 Sistemele EIM

Sub noțiunea de sistem al EIM vom subînțelege *totalitatea elementelor ei de bază, inclusiv instituțiile abilitate, beneficiari, executorii, publicul interesat cu drepturile și responsabilitățile lor, în interacțiune, care se reglementează prin intermediul unui cadru regulator specific (cadru normativ, cadrul instituțional și cadrul de personal)*.

Sistemele EIM din diferite țări se deosebesc, variază substanțial sub multiple aspecte: din punctul de vedere al tipurilor de activitate care trebuie supuse evaluării, procedurii stabilite, al responsabilității participanților etc. Aceasta se observă, mai ales, când comparăm sistemele EIM din țările economic dezvoltate, în cadrul cărora a fost inițial dezvoltată noțiunea de EIM (în continuare vom numi convențional acest sistem „clasic”), cu cele bazate pe EE sau pe analoagele ei din țările în curs de tranziție, în primul rând din țările din fosta URSS¹. Deosebiriile dintre aceste două sisteme constau în faptul că în cel bazat pe EE procedura de examinare a calității REM și de luare a deciziei este formal exclusă, în multe cazuri fiind considerată un sistem separat de cel al EIM. Astfel participarea autorităților abilitate în domeniul EE la procesul EIM este limitată, fără implicarea lor la etapele inițiale ale ciclului de proiect. Mai mult ca atât, decizia EE poartă un caracter imperativ, servind drept baza pentru acceptarea sau ne acceptarea activității preconizate. Acest lucru limitează, în măsură considerabilă, posibilitățile EE de a influența asupra soluțiilor de proiect și de a implica activ la luarea deciziilor și alte părți interesate. În cadrul sistemelor clasice, EIM reprezintă însă o procedură unică, la toate etapele EIM fiind implicate organele abilitate și alte părți interesate. Deciziile ei se iau în considerare la luarea deciziilor privind evaluările economice, sociale și de alt gen.

Deosebiriile dintre sistemele menționate sunt prezentate în *tabelul 2.1*.

Evidențiind aceste deosebiri substanțiale, este posibil de a releva un șir de trăsături comune ambelor sisteme ale EIM, asemănătoare în ceea ce privește scopul final de minimizare a impactului negativ a activităților umane asupra mediului. Pentru toate sistemele EIM, sunt caracteristice, într-o oarecare măsură, următoarele principii de bază: caracterul preventiv, complexitatea și democratismul în luarea deciziilor. Unitatea scopurilor și a principiilor de baza condiționează eficiența EIM, caracteristică pentru orice sistem al EIM.

După cum s-a menționat, în sistemele naționale elementele principale ale EIM pot fi realizate în diferite forme. Alegerea formelor nu este arbitrară, fiind

determinată de particularitățile legislației naționale, ale sistemului administrativ al țării concrete, de abordarea tradițională în luarea deciziilor și, în sfârșit, de contextul general social, economic și cultural. Din aceste motive transferul direct al unui sau altui sistem EM dintr-o țară în alta nu poate fi rezultativ.

Tabelul 2.1 Sistemele EIM și deosebirile principale dintre ele.

Elementele/cerințele EM	Sistemul clasic	Sistemul bazat pe EE
<i>Selectarea proiectelor care necesită sau nu EIM și studiul de impact</i>	Dispune de criterii stricte de selectare și se referă, în primul rând, la proiectele cu impacte semnificative	Se referă la toate proiectele cu impacte potențiale asupra mediului
<i>Stabilirea obiectivelor studiului de impact</i>	Conține cerințe clare față de această procedură. Solicită participarea organelor abilitate și apărților interesate în acest proces și pregătirea EM preliminară	Dispune de cerințe generice în domeniu, nu solicită participarea părților interesate și a organelor abilitate în acest proces
<i>EM a documentelor strategice</i>	Documentele strategice sunt supuse EM ca activitățile economice la nivel de proiect, pentru care sunt stabilite reguli și proceduri speciale	De regulă, documentele strategice sunt supuse numai EE la etapa finală de examinare și de control al calității documentației, și nu procedurii de EIM. Nu sunt elaborate proceduri și mecanisme specifice în acest sens
<i>Minimalizarea impactului asupra mediului</i>	Se solicită elaborarea măsurilor care să fie specificate într-un document juridic special (PMM). Acest plan conține în afară de măsurile concrete și responsabilitățile pentru asigurarea implementării, consolidarea cadrului instituțional și uman, planul de monitoring, specifică timpul executării și sursele financiare	Solicită prezentarea măsurilor de minimalizare detaliate și a planului de monitoring, care însă nu cuprinde responsabilitățile, sursele de finanțare, măsurile de sporire a capacităților instituționale, ce nu sunt prezentate în forma unui PMM
<i>Măsurile etapei de post-proiect</i>	Sunt prezentate foarte clar și includ activitățile de supraveghere, monitori-	Măsurile respective nu sunt expuse clar în actele normative în domeniu

	zare și efectuare a auditului de mediu	
<i>Participarea publicului</i>	Este o condiție obligatorie, mai cu seamă, pentru proiectele din categoria A (cu impact semnificativ asupra mediului)	Este admisă, mai ales, la etapa de examinare și control al calității documentației de proiect (EES)
<i>Controlul calității raportului EM</i>	Se efectuează în baza cores punderii cu termenii de referință pentru studiul de impact cu criteriile și standardele de mediu în vigoare și opinia publicului interesat	Se efectuează în baza criteriilor și standardelor de mediu, luându-se în considerare, într-o măsură mai mică, opinia publicului interesat
<i>Luarea deciziei</i>	Se bazează pe evaluarea complexă a documentației de proiect. Rezultatele EM sunt examinate împreună cu rezultatele evaluării economice, tehnice ș. a.	Organele abilitate de mediu iau decizia privind acceptabilitatea proiectului, în baza rezultatelor EM. Avizul pozitiv al EES este baza legală pentru aprobarea proiectului

2.1.2 Evoluția sistemelor EIM

După cum s-a menționat, la etapele inițiale ale dezvoltării EIM s-au luat în considerare numai impactele asupra mediului natural, asupra aerului, apelor, florei, faunei etc. Ulterior, o dată cu sporirea transparenței ei, cu participarea publicului, studiul EIM s-a extins esențial, incluzând și alte aspecte, în primul rând, cele sociale și de sănătate. La aceasta a contribuit sporirea interesului păturilor largi ale populației față de mediul și protecția lui. Începând cu anii '70 ai secolului al XX, se manifestă tendința de a insera în procesul EIM noi elemente, această procedură transformându-se în una integrativă, pentru a avea o bază adecvată pentru luarea deciziilor optime. Deși această tendință se manifestă demult, în multe sisteme naționale până în prezent predomină o abordare unilaterală în efectuarea EIM.

Analizând istoricul dezvoltării EIM și practica internațională în domeniu, pot fi evidențiate 3 etape cronologice (*caseta 2.1*).

Caseta 2.1 Tendințele dezvoltării EIM în diferite etape cronologice.

1. *Etapă inițială* - începutul anilor '70 ai secolului al XX-lea (formularea principiilor de bază, stabilirea structurilor organizatorice și a metodelor de efectuare a EIM).
2. *Extinderea aplicării EIM* - sfârșitul anilor '70-începutul anilor '80 (includerea treptată în procesul de EIM a factorilor sociali, de sănătate și de risc, modificarea condițiilor de participare a publicului, acordarea unei atenții sporite problemelor gestionării impactului).
3. *Reorientarea procesului spre impactul cumulativ* - sfârșitul anilor '80 (integrarea EIM în ciclul de proiect și aplicarea ei la examinarea și planificarea documentelor strategice, introducerea procedurilor de monitoring și de audit).
4. *Crearea modelului actual al EIM* - începutul anilor '90-până în prezent (se bazează pe principiile DD și include evaluarea strategică de mediu, noile cerințe față de EIM, specificate în tratatele ecologice internaționale, formularea procedurilor de soluționare a conflictelor ș. a.).

Prima etape de dezvoltare a sistemelor EIM a început după semnarea de către președintele SUA, la 1 ianuarie 1970, a *Legii privind politica națională în domeniul mediului* (NEPA), care a impus organele federale să „considere efectele ecologice ale activității planificate la luarea deciziilor importante”. Această lege a jucat un rol important în dezvoltarea ulterioară a sistemului de noțiuni în domeniul evaluării de mediu. Capitolul 102(2) al NEPA prevede ca luarea deciziilor de către organele federale, care pot conduce la „efecte ecologice semnificative”, să fie anticipate de elaborarea *Raportului privind evaluarea impactului asupra mediului* (REIM), (*Environmental Impact Statemen*). Aplicarea NEPA a influențat, în primul rând, asupra activității organelor federale, responsabile de realizarea și autorizarea activităților economice, de exemplu, asupra serviciului silvic, departamentului energetic, corpului militar ingineresc (în sarcina căruia era pusă construirea barajelor și rezervoarelor de apă). Aceste instituții, în majoritatea cazurilor, erau înșiși beneficiarii sau inițiatorii proiectelor (programelor), care luau decizii de sine stătător. NEPA nu transmitea funcțiile de luare a deciziilor nici unui organ de mediu special autorizat, ci cerea *includerea factorilor ecologici în procedura de luare a deciziilor*. Această cerință (declarativă la etapă inițială) se reducea, de fapt, la următoarele: a elabora REIM, care să fie accesibilă pentru părțile interesate, pentru orice persoană sau organizație. De aceea, chiar de la început, NEPA a fost percepută cu un nivel înalt de scepticism.

Ulterior, după intrarea în vigoare, legea a fost caracterizată ca „inițitoare a unei noi ere în reglementarea de mediu”. Drept rezultat al introducerii și aplicării NEPA, instituțiile federale ale SUA au fost nevoite să-și reorienteze substanțial activitatea sub aspectul exigențelor de mediu. Succesul surprinzător al procedurii americane de EIM a fost determinat de o serie de factori. În primul rând, accesibilitatea REM a permis societății, organizațiilor ecologice și de alt gen să verifice minuțios respectarea cerințelor NEPA. Instituțiile care au ignorat efectuarea REM pentru obiectele periculoase din punctul de vedere al mediului au fost acționate în justiție. În anii '70-'80, instanțele judiciare americane au

examinat peste 2 300 de plângeri ale cetățenilor, organizațiilor obștești și de stat, legate de lipsa sau de caracterul inadecvat al REIM, inclusiv 650 de cazuri în primii cinci ani după intrarea în vigoare a NEPA. Dezbaterile judiciare tergiversau realizarea proiectelor și le dezavantajau economic, de aceea beneficiarii lor se străduiau să remedieze situația pentru a nu ajunge în instanțele respective. În afară de aceasta, în baza practicii de aplicare a NEPA și a deciziilor judiciare, în 1973 a fost adoptată o instrucție specială, iar în 1978 „Dispoziția Consiliului pentru Calitatea Mediului (CCM)” privind NEPA. Această hotărâre a pus baza procesului actual de EIM. CCM a formulat principalele prevederi față de REM, orientate spre sporirea eficacității lui în procesul de luare a deciziilor, care includ: cercetarea multilaterală și analiza efectelor ecologice drept rezultat al activității planificate, mai ales, al efectelor inevitabile și ireversibile; compararea efectelor ecologice ale activităților alternative propuse; REIM trebuie să aibă un caracter deschis, să fie accesibil părților interesate și publicului larg⁸.

Deja la începutul anilor '70 procedura de EIM a fost introdusă în câteva state ale SUA, apoi în Canada, Australia și Noua Zeelandă. Prima etapă de răspândire a EIM în aceste țări poate fi caracterizată prin faptul că în sistemele legislative naționale au fost introduse stipulari și reguli privind EIM, similare celor din SUA (inclusiv referitor la structura și orientarea ei spre păstrarea potențialului natural al teritoriilor). La timpul respectiv însăși ideea de EIM a proiectelor a fost „testată”, iar concepțiile, principiile și metodele de bază se aflau la etapa de constituire¹.

A doua etapă de dezvoltare a sistemelor EIM se referă la extinderea lor, ce depășea cadrul sistemului legislativ-administrativ al SUA și al sistemelor similare din alte țări. Cu toate că procedurile de EIM au fost introduse în Franța și aplicate experimental în Marea Britanic (Scoția) și în Țările de Jos, deja în anii '70 țările europene manifestau precauție față de experiența SUA în acest domeniu. În anii '80 a fost elaborată o Directivă specială a UE privind EIM, care a fost adoptată la 3 iulie 1985², apoi completată în 1997, solicitând guvernelor naționale introducerea procedurii EIM în procesul de luare a deciziilor legate de anumite tipuri de proiecte cu impact ecologic semnificativ. Către sfârșitul anilor '80, în scopul perfecționării legislației în domeniul EIM, în baza acestei directive, toate țările UE au adoptat noi legi (sau le-au modificat pe cele existente).

Un pas important în extinderea utilizării procedurilor EIM în diferite țări ale lumii, îndeosebi în cele în curs de dezvoltare, a constituit adoptarea de către organizațiile internaționale financiare și de donatorii bilaterali ai procedurilor similare în practica activității.

Tabelul 2.2 Procedurile EIM în organizațiile și instituțiile financiare internaționale.

Organizația	Cronologia adoptării documentelor privind EIM	
	Anul	Regulamentul
<i>Banca Asiatică de Dezvoltare</i>	1988	Principiile de reglementare a EIM, procedurile EM
<i>Banca Mondială</i>	1991	Directiva funcțională 4.01 privind politica funcțională, procedura și practica EIM

<i>OCDE</i>	1992	Principiile diriguitoare de asistență în domeniul mediului
<i>Uniunea Europeană</i>	1985	Directiva 85/337 EEC privind evaluarea impactului asupra mediului al unor proiecte de stat și private
	1997	Directiva 97/11 EC privind introducerea schimbărilor și completărilor în Directiva 85/337 EEC
	1996	Propunerile Comisiei privind Directiva Consiliului de evaluare a consecințelor, de realizare a unor planuri și programe despre mediu COM/96/05 1 1 FINAL - SYN 96/0304
	1992, 1993	Procedurile EM la finanțarea proiectelor în țările în curs de dezvoltare
	2001	Directiva cu privire la ESM
<i>Comisia Economică pentru Europa a ONU</i>	1991	Convenția internațională privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier (intrată în vigoare în anul 1997)
<i>Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)</i>	1992, 1995	Procedurile ecologice

Un alt stimul în dezvoltarea procedurii EIM, în special în cadrul fostelor țări socialiste, a fost aderarea lor la Uniunea Europeană. Aceasta a dus la adoptarea de către aproape toate țările respective a regulamentelor sau legilor privind EIM în concordanță cu Directivele 85/337 și 97/11. De exemplu, în România procedura EIM a fost introdusă în 1995 prin Legea privind protecția mediului¹, apoi detaliată prin Ordinul Ministrului APPM nr. 125/1996. O dată cu procesul de integrare în UE, România și-a modificat esențial cadrul legislativ în acest domeniu, adoptând, la începutul anilor 2000, multiple legi și regulamente.

Etapa a treia a dezvoltării sistemelor EIM se caracterizează prin sporirea interesului față de ESM. Experiența îndelungată de aplicare a EIM la nivel de proiect a demonstrat că posibilitățile de analiză a unui număr mare de alternative, precum și de considerare a impactului cumulativ, a numeroaselor proiecte sunt limitate, în afară de aceasta, se acorda prioritate DD, care necesită considerarea aspectelor ecologice alături de cele sociale și economice, elaborarea planurilor, programelor și strategiilor de dezvoltare. ESM deține rolul unui mecanism, capabil să soluționeze ambele probleme: să analizeze mai multe alternative și impactul lor potențial și să includă considerentele ecologice în scopurile planificării de mediu.

2.2 EIM în cadrul Uniunii Europene

Evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un instrument-cheie în politica ecologică a Uniunii Europene. După cum s-a menționat, în anul 1985 a fost

aprobată Directiva specială în acest sens - cu privire la EIM (Directiva 85/337/EEC), revăzută în 1997. Ea reclamă ca țările-membre să adopte măsurile necesare în vederea prevenirii consecințelor ecologice posibile ale proiectelor care au efect semnificativ asupra mediului înaintea autorizării realizării lor. Directiva conține câteva anexe. *Anexa 1* reprezintă lista tipurilor de proiecte cu impact semnificativ, care necesită studii de impact complexe, iar *anexa 2* - lista tipurilor de proiecte cu impact ecologic mai redus, care necesită doar o fundamentare ecologică. *Articolul 8* al Directivei stipulează ca „rezultatele consultărilor și informația referitor la procedura EIM să fie accesibile publicului și luate în considerare în procesul de autorizare”. Procedura și elementele-cheie ale acestei Directive sunt prezentate în *tabelul 2.3*.

Etapele EIM prezentate în *tabelul 2.3* trebuie să fie respectate în toate țările-membre ale UE. Conform Directivei în cauză, procedura de determinare a scopului studiului de impact nu este obligatorie, țările-membre stabilind o procedură internă în acest sens, după care proiectanții benevol pot să depună organului competent o cerere de efectuare a studiului de impact. Este necesar de menționat ca un șir de aspecte ale EIM nu sunt expuse în această Directivă. Ea stipulează că aceste aspecte (mecanisme, proceduri concrete ale unei sau altei etape) trebuie definite prin documentele naționale. Ulterior însă Comisia Europeană (CE) a inițiat elaborarea unui set de ghiduri și instrucțiuni metodice, ce reprezintă mecanismele și procedurile-model, care au doar un caracter de recomandări și necesită a fi dezvoltate și aprobate la nivel național. Printre cele mai importante documente sunt: *Principiile directoare de evaluare a impactelor indirecte și cumulative* (1999); *Ghidul cu privire la selectarea proiectelor cu impact semnificativ* (2001); *Ghidul cu privire la determinarea scopului studiului de impact și lista de verificare a impactului posibil* (2001) (vezi aceste materiale instructive la: <http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm>).

2.3 EIM în cadrul Băncii Mondiale

De la finele anilor '80-începutul anilor 90 ai secolului XX toate instituțiile financiare internaționale au pus în aplicație procedurile proprii de EIM. Astfel, cu începere din 1989, Banca Mondială a adoptat o Directivă Funcțională (DF) 4.01 privind EIM, care a considerat aplicarea sistematică a EIM drept o procedură standard pentru proiectele finanțate de BM. În prezent fiind principala pârghie ce asigură calitatea documentației de proiect și securitatea ecologică a proiectelor finanțate de această instituție. Directiva respectivă a fost ulterior modificată în Directiva Operațională (DO) 4.01 în 1999. Ea solicită beneficiarilor să elaboreze un studiu al EIM în scopul evaluării riscurilor ecologice potențiale ale activităților preconizate. EIM trebuie să analizeze soluțiile de alternativă, să identifice caile de îmbunătățire a selectării, localizării, designului și implementării proiectelor prin intermediul prevenirii, micșorării impactului negativ asupra mediului. Conform acestei Directive, proiectele de amploare cu un impact semnificativ asupra mediului și asupra populației vor necesita, în mod obligatoriu, un studiu de impact detaliat. Primul volum de recomandări conține politicile, procedurile și elementele intersectoriale de efectuare a EIM, iar volumul doi și trei reflectă metodologiile și metodele

concrete de EIM pentru diferite ramuri economice și profiluri specifice (transport, construcții hidrotehnice, infrastructura urbană, subramuri industriale și miniere etc.).

Tabelul 2.3 Procesul de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) în cadrul Uniunii Europene (UE).

Etapele principale	Activitățile necesare la diferite etape ale ciclului de proiect
<i>Formularea proiectului</i>	Proiectantul elaborează propunerea de proiect
<i>Informarea organelor competente</i>	Beneficiarul proiectului este obligat să informeze în prealabil organul competent (OC) despre necesitatea autorizării unui proiect cu impact asupra mediului
<i>Selectarea proiectelor cu un impact considerabil asupra mediului, care necesită o examinare detaliată</i>	OC ia decizia referitor la necesitatea studiului EIM. El este informat despre intenția de a primi autorizația pentru activitatea preconizată. Decizia privind necesitatea efectuării studiului EIM trebuie să fie înregistrată și publicată. (Vezi instrucțiunea pentru realizarea procesului de selectare în procesul <i>EIM</i>) (<i>Articolul 4</i> al Directivei)
<i>Formularea termenilor de referință (TR) pentru studiul de impact</i>	Directiva presupune ca proiectanții să solicite de la OC termenii de referință pentru studiul de impact, prin intermediul cărora se vor identifica aspectele cuprinse în el
<i>Evaluarea impactului</i>	Proiectantul realizează cercetări în scopul colectării informației privind efectele ecologice ale activităților preconizate conform cerințelor <i>Articolului 5</i> al Directivei
<i>Prezentarea informației privind efectele ecologice spre examinare de către OC</i>	Proiectantul prezintă informația despre efectele posibile ecologice OC împreună cu cererea de autorizare. Dacă cererea pentru proiectul inclus în <i>Anexa 1</i> sau <i>2</i> este depusă fără informația ecologică, OC trebuie să analizeze proiectul pentru a determina dacă studiul EIM este necesar [<i>(Articolul 5(1) și Articolul 5(3))</i>]. În majoritatea țărilor-membre informația trebuie să fie depusă în forma unui Raport preliminar de evaluare a impactului asupra mediului (REIM)
<i>Determinarea volumului de informație ecologică prezentată spre examinare</i>	OC este responsabil de aprecierea calității informației ecologice prezentate, în cazul în care informația este insuficientă, nu conține toate aspectele necesare și nu este calitativă, proiectantul poate fi impus să revadă informația
<i>Consultările organelor pentru mediu, ale altor părți interesate și ale</i>	Informația ecologică să fie accesibilă organizațiilor interesate și publicului larg. Acestor părți li se va acorda posibilitate de a comenta proiectul studiului de

<i>publicului larg</i>	impact, reflectând efectele proiectului asupra mediului, înainte luării deciziei de autorizare, în cazul efectelor ecologice transfrontaliere țările potențial afectate se vor consulta în prealabil (<i>Articolele 6 și 7</i>)
<i>Examinarea studiului de impact și luarea deciziei</i>	Informația de mediu și rezultatele consultărilor să fie analizate de către organul competent în procesul de luare a deciziei asupra cererii de autorizare (<i>Articolul 8</i>)
<i>Anunțarea deciziei</i>	Decizia inclusiv argumentările ei și măsurile necesare de minimalizare a efectelor ecologice negative trebuie să fie accesibile pentru toți cei interesați (<i>Articolul 9</i>)
<i>Monitorizarea proiectului după emiterea autorizației</i>	Se stipulează necesitatea monitorizării efectelor proiectului pe parcursul implementării și funcționării lui

Ulterior a fost elaborat un grup de materiale instructive cu privire la toate elementele și etapele ce vizează efectuarea EIM. Acestea se bazează pe practica internațională avansată, fiind recomandabile și pentru alte sisteme de EIM, care nu dispun de asemenea materiale.

La DO din 4.01 BM a fost anexată o serie de alte Directive Operaționale sau Proceduri Bancare (vezi acestea la web: <http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/52ByDocName/>).

Sa-feguardPolicies) ce vizează aspecte specifice ale impactelor asupra mediului, cum ar fi impactul posibil al aplicării pesticidelor în agricultură, impactul asupra habitatelor naturale ș.a. (*tabelul 2.4*).

Tabelul 2.4 Directivele operaționale și procedurile bancare în cadrul Băncii Mondiale în vederea securității proiectelor.

Directiva operațională /procedura bancară	Nr.	Denumirea documentului
<i>DO</i>	4.01	EM
<i>DO</i>	4.04	Habitate naturale
<i>DO</i>	4.09	Managementul pesticidelor
<i>DO</i>	4.11	Proprietate culturală
<i>DO</i>	4.12	Reamplasarea involuntară
<i>DO</i>	4.20	Populația indigenă
<i>DO</i>	4.36	Silvicultură
<i>DO</i>	4.37	Securitatea digurilor
<i>DO</i>	7.50	Proiectele ce țin de apele internaționale
<i>DO</i>	7.60	Proiectele în zonele disputabile
<i>PB</i>	17.50	Accesul la informația operațională

2.4 EIM în Republica Moldova

Pentru prevenirea și diminuarea impactului negativ asupra mediului ale activităților economice, Moldova și-a dezvoltat propriul sistem al EIM. A fost preluat sistemul creat în perioada sovietică și modificat esențial în conformitate cu noile caracteristici ale modelului clasic EIM. Baza legală a acestei proceduri a fost creată prin adoptarea unei serii de acte normative. Astfel, la 6 octombrie 1986 a fost aprobată Dispoziția Guvernului RM nr.247-p „Cu privire la fundamentarea ecologică a obiectelor cu impact considerabil asupra mediului”. Conform acestei dispoziții, toate obiectele de proporții ce afectează mediul necesită la etapa inițială de proiectare un studiu de fundamentare ecologică. Anual fostul Comitet de Stat pentru Planificare avea sarcina de a arăta care anume proiecte economice necesită astfel de studii, iar Ministerul de Finanțe era obligat să prevadă resurse financiare necesare în acest scop. Drept organizație de bază, responsabilă pentru lucrările de fundamentare ecologică, a fost desemnat Institutul de Geografie al Academiei de Științe. Esența acestei fundamentări ecologice consta în examinarea efectelor ecologice posibile ale proiectelor economice deja elaborate și a eficienței măsurilor de minimalizare a lor. Evident, acest document nu prevedea participarea cercetătorilor în etapele inițiale ale proiectării, nu stipula necesitatea participării publicului și nu cerea examinarea alternativelor, în acest context, efectul acestor fundamentări nu era cel scontat.

În decursul anilor 1987-1990 au fost efectuate următoarele studii de mediu:

- fundamentarea ecologică a extragerii nisipului și adâncirea albiei fluviului Nistru;
- fundamentarea ecologică a Planului urbanistic general al municipiului Chișinău până în anul 2020;
- evaluarea efectelor ecologice ale lucrărilor de irigare a zonei de nord a republicii (Canalul Dunarea-Nisporeni);
- evaluarea ecologică a captării apei fluviului Dunărea și pomparea ei pentru irigare prin canalul Ialpug-Taraclia.

Cu toate lacunele acestei proceduri, trebuie de menționat că cercetările respective și examinarea impactelor ecologice posibile ale acestor proiecte au demonstrat pericolozitatea ecologică a extragerii nisipului din fluviul Nistru, a funcționării canalului Ialpug-Taraclia și a irigării masive în zona de nord a republicii. Drept rezultat, toate aceste trei proiecte au fost suspendate. În cazul schemei dezvoltării urbanistice a mun. Chișinău, s-a luat decizia ca elementele ecologice să fie elucidate detaliat în varianta finală a proiectului schemei, ceea ce a contribuit la perfecționarea documentației de proiect, în acest context, Dispoziția în cauză a jucat un rol pozitiv, punând bazele dezvoltării de mai departe a procedurii EIM în republică.

La 23 noiembrie 1992, a fost aprobată o instrucțiune specială a Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului și Resurse Naturale „Cu privire la necesitatea evaluării impactului asupra mediului în documentația de pre-proiect și de proiectare”. Ea reprezintă o versiune succintă a procedurii EIM, conținând lista tipurilor de obiecte ce necesită studii detaliate ale EIM. Realizat în baza instrucțiunii elaborate de fostul Comitet de Stat pentru Protecția Naturii

al fostei URSS (1990), documentul respectiv conținea elementele de bază ale acestei proceduri. El nu prevedea participarea specialiștilor în domeniu în etapele inițiale de proiectare, consultarea obligatorie a publicului, nu arăta clar etapele de selectare a proiectelor cu impact semnificativ și de determinare a scopului studiului de impact. Cu toate acestea, instrucțiunea respectivă a servit drept bază pentru elaborarea unui Regulament special, anexat la Legea cu privire la EE și EIM (1996).

Legea organică privind protecția mediului înconjurător, aprobată la 16.06.1993, cuprinde câteva articole (*art. 21-25*) care specifică importanța EE și elementele necesare pentru efectuarea EIM. Ea confirmă caracterul obligatoriu al EE și al deciziei sale și oportunitatea examinării tuturor proiectelor activităților economice, care, direct sau indirect, pot avea impact asupra mediului și asupra sănătății populației. Acestea și alte aspecte ale EES și ale procedurii EIM au fost dezvoltate într-o lege specială - *Legea privind EE și EIM* (1996). Bazele legislative ale acestor proceduri sunt expuse detaliat în capitolele ulterioare.

După obținerea independenței, Republica Moldova a aderat la multiple convenții ecologice internaționale. La 23 iunie 1993, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat hotărârea „Cu privire la aderarea Republicii Moldova la Convenția Comisiei Economice Europene privind EIM în context transfrontalier (ESPOO, Finlanda, 1991). Prin aceasta RM și-a luat obligațiunea de a examina proiectele care pot avea impact transfrontalier, conform procedurilor stipulate în Convenție, și de a coopera cu alte state în domeniul respectiv. Convenția conține aspectele procedurale, lista obiectelor ce necesită studii de impact, solicită consultarea instituțiilor de stat din alte țări, unde se preconizează impactul activității propuse, și a publicului larg.

Referințe bibliografice

- 1 Cherp A., *Environmental Assessment in Countries in Transition*. PhD Thesis. Department of Planning and Landscape, Faculty of Arts, University of Manchester, Manchester, 1999.
- 2 Cherp A., Vinichenko V. ș.a., *Ekologhiceskaia oțenka t ekologhiceskaia ekspertiza*, M., 2001, UNEP EIA, *Training Resource Manual*, 2002.
- 3 B. Sadier, *Environment Assessment: Toward Improved Effectiveness of Environmental Assessment*, Interim Report and Discussion Paper, Canada, 1995.
- 4 Li N., *Ekologhiceskaia ekspertiza. Ucebnoe rukovodstvo*. Traducere din engleză de S.M. Govorușko, M., 1995.
- 5 Yost N.G., *The CEQ Regulations*, în: Hait, S.L., Enk, G.A. and Hornick, W.F. (Ed). *Improving the împaci Assessment*. Colorado: Westview Press 1979.